

УДК 658.1

I.C. Грозний

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті проведено аналіз методів управління ефективністю використання основних виробничих засобів, визначено їх основні переваги та обмеження в використанні. Зроблено висновок про доцільність розробки комплексного підходу управління, з акцентуванням уваги на частині економіко-математичного апарату реалізації управлінського впливу на ефективність використання основних засобів промислового підприємства в частині їх забезпечення та відтворення.

In the paper the analysis of methods for managing the efficiency of the use of the main production facilities is carried out, their main advantages and limitations in use are determined. The conclusion is drawn on the expediency of developing a comprehensive management approach, with an emphasis on the part of the economic and mathematical apparatus implementing the managerial influence on the efficiency of the use of fixed assets of the industrial enterprise in terms of their provision and reproduction.

The advantages of this approach are proven, which can be attributed to its implementation in several areas: financing, provision, performance. However, the complexity of the proposed approach, its scale of implementation, makes it inflexible in relation to the impact of environmental factors, which will have consequences for the effectiveness of the use of basic productive assets, namely their mobility and technical level.

Ключові слова: основні виробничі засоби, управління, ефективність, використання, метод, підхід, промислове підприємство.

Key words: basic production facilities, management, efficiency, use, method, approach, industrial enterprise.

Постановка проблеми. Тривалість економіко-політичної кризи в країні останніх років послабила фінансове становище промислових виробників, керівники промислових підприємств вимушенні шукати нові методи управління прибутковістю та конкурентоспроможністю організації. За наявності обмеженості фінансових коштів та матеріального забезпечення виробничих процесів, такі методи покликані на вирішення існуючих проблем в управлінні насамперед майном підприємства, що зводиться до ефективного використання основних виробничих засобів, які є невід'ємною частиною будь якого підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В роботах вітчизняних науковців [1-8] піднімалися окремі питання стосовно управління ефективністю використання основних виробничих засобів промислових підприємств, проте, як показав проведений аналіз робіт, дані дослідження відображали проблеми стратегічного та системного характеру, що поставило питання розробки комбінованого підходу відкритим.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення аналізу існуючих методів управління ефективністю використання основних виробничих засобів промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Як показав стислий аналіз наукових робіт з обраної тематики, більшість дослідників згодяться в думці, що до основних методів управління основними виробничими засобами промислового підприємства та ефективністю їх використання слід відносити методи оцінки, контролю та планування.

Зокрема, в роботі [1] Маковеєвої О. та Шуварської Г. запропоновано використовувати оціночний метод управління ефективністю використання основних виробних засобів підприємства промисловості, який зводиться до побудови системи взаємозалежних показників (коєфіцієнтів), які безпосередньо характеризують рівень використання основних фондів і виробничих потужностей, а також розкривають резерви подальшого поліпшення їхнього використання:

- використання в часі (коєфіцієнт екстенсивного навантаження);
- використання в одиницю часу (коєфіцієнт інтенсивного навантаження);
- загальне використання (коєфіцієнт інтегрального навантаження).

За пропозицією авторів, перший показник визначається шляхом розподілу часу фактичного використання на максимально можливий час використання основних фондів. Другий показник отримується в результаті розподілу фактичної кількості продукції, зробленої в одиницю часу роботи устаткування, на максимальний випуск цієї продукції, яку можна зробити за участю даних основних фондів у ту ж одиницю часу. Третій показник розраховується шляхом перемножування перших двох показників [1].

На нашу думку до основних переваг даного методу можна віднести його простоту та універсальність в використанні практики діяльності промислових підприємств різних спеціалізацій. Проте, суттєвим обмеженням його впровадження є відсутність математичного апарату для обробки масиву даних, що притаманно великим підприємствам виробникам промислової продукції, а також механізму інформаційної підтримки з формуванням таких баз даних та їх постійного оновлення.

Більш досконаліший з точки зору організації впровадження є процесний підхід, запропонований в роботі [2] Радаєвою О.Г., який зводиться до реалізації таких етапів управління ефективністю використання основних виробничих засобів підприємств промисловості:

Організаційно-підготовчий етап:

- оцінка та визначення позицій підприємства на ринку;
- моніторинг та оцінка використання основних засобів на підприємстві.

Дослідницький етап:

- комплексний аналіз використання та відтворення основних виробничих засобів на підприємстві;
- виявлення напрямків оптимізації використання основних виробничих засобів.

Планово-розробний етап:

- вибір оптимального проекту відтворення основних засобів на підприємстві;
- розробка стратегій, орієнтованих на ефективне використання основних виробничих засобів;

Етап практичної реалізації:

- оцінка ефективності використання та оновлення виробничих засобів;
- моніторинг етапів стратегічного планування [2].

На нашу думку, окрім положення запропонованого процесного підходу до управління ефективністю використання основних виробничих засобів промислового підприємства можуть бути використані при розробці комбінованого підходу.

З точки зору практики управління ефективністю використання основних засобів промислового підприємства, пропонують підхід автори Дробишева О.О. та Вініченко С.О. в дослідженні [3], суть якого зводить до реалізації таких заходів:

1) Установка, монтаж та введення в експлуатацію основних виробничих засобів по можливості одночасно.

2) Збільшення капітальних вкладень в активну частину основних виробничих засобів підприємства.

3) Максимально можливе використання продуктивності та потужності наявного на підприємстві парку обладнання.

4) Максимально можливе використання календарного фонду часу згідно з технічними характеристиками обладнання.

5) Забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних умов експлуатації обладнання.

6) Своєчасне оновлення основних виробничих засобів підприємства.

7) Застосування комбінованого способу організації виробничих процесів на підприємстві.

8) Включення до виробництва незадіяних виробничих засобів.

9) Рівномірне завантаження основних виробничих засобів протягом робочого дня.

10) Підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого основні виробничі засоби персоналу [3].

На нашу думку, даний підхід відрізняється своєю універсальністю в використанні та носить інформаційно-рекомендаційний зміст, що робить його обмеженим при впровадженні в діяльність промислового підприємства, де частина таких рекомендаційних заходів вже може бути впроваджена, а інша частина – є несумісною за характером організації виробничих процесів та використання основних виробничих засобів промислового підприємства.

В роботі [4] автори Геращенко І.О. та Стрижко О.А. пропонують використовувати системний підхід до управління ефективністю використання основних виробничих засобів промислового підприємства, основу якого складають такі етапи:

Першим етапом дослідження управління ефективністю використання основних засобів на підприємстві є оцінювання стану основних засобів.

Наступним етапом є вибір системи показників аналізу ефективності використання основних засобів і проведення аналізу ефективності використання основних засобів.

Після отримання результатів аналізу відбувається створення відповідної стратегії щодо ефективного управління основними засобами підприємства, усунення негараздів чи поліпшення ефективності використання основних засобів.

Контроль виконання відповідної стратегії та корегування її, якщо це потрібно за результатами здійсненого оцінювання [4].

До основних переваг в використанні даного підходу слід віднести спробу авторів донести комплексність розробленого підходу, яка охоплює основні функції управління, такі як, аналіз, контроль, оцінка. Проте, суттєвим обмеженням його використання може стати відсутність відповідного механізму його практичної реалізації, а також формальний опис підходу без конкретних деталізованих інструментів представлення.

Автором дослідження [5] Неміш Ю.В. запропоновано стратегічний підхід управління ефективністю використання основних виробничих засобів, який зводиться до вирішення наступних задач:

- вивчення зарубіжного досвіду функціонування організаційно-управлінського механізму;
- вивчення складу і динаміки основних виробничих засобів, технічного стану і темпів оновлення їх активної частини, технічного переозброєння і модернізації, реконструкції підприємства, впровадження нової техніки;
- визначення показників використання основних виробничих фондів – фондовіддачі та фондомісткості, а також факторів, що впливають на них;
- встановлення ступеня ефективності використання засобів праці, характеристика ступеня екстенсивності та інтенсивності роботи найважливіших груп обладнання;
- забезпечення інтенсивного зростання виробництва продукції підприємства та рівня прибутковості його діяльності;
- забезпечення належних умов для збереження якості продукції;
- збільшення прибутковості власного капіталу підприємства.

До основних переваг даного підходу, на нашу думку слід віднести можливість його реалізації за декількома напрямами: фінансування, забезпечення, результативність. Проте, складність запропонованого підходу, його масштабність реалізації, робить його негнучким по відношенню до впливу факторів зовнішнього середовища, що матиме наслідки на ефективності використання основних виробничих засобів, а саме їх мобільності та технічного рівня.

Висновки. Таким чином, проведено аналіз методів управління ефективністю використання основних виробничих засобів, визначено їх основні переваги та обмеження в використанні. Зроблено висновок про доцільність розробки комплексного підходу управління, з акцентуванням уваги на частині економіко-математичного апарату реалізації управлінського впливу на ефективність використання основних засобів промислового підприємства в частині їх забезпечення та відтворення.

1. Маковеєва О., Шуварська Г. Дослідження методів оцінки ефективності основних виробничих фондів на будівельному підприємстві / О. Маковеєва, Г. Шуварська // Науковий вісник одеського національного економічного університету. – №11 (219). – 2014. – С. 81-91;
2. Радаєва О.Г. Методологічні засади управління основними засобами з метою забезпечення ефективної роботи машинобудівних підприємств / О.Г. Радаєва // Агросвіт. – №14. – 2015. – С. 41-44;
3. Дробишево О.О., Вініченко С.О. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві / О.О. Дробишева, С.О. Вініченко // Економічний вісник запорізької державної інженерної академії. – Вип. 7. – 2015. – С. 76-81;
4. Геращенко І.О., Стрижко О.А. Управління ефективністю використання основних засобів / Геращенко І.О., Стрижко О.А. // Економіка і регіон. – №4 (53). – 2015. – ПолтНТУ. – С. 23-28;
5. Неміш Ю.В. Удосконалення механізму управління основними засобами на м'ясопереробних підприємствах / Ю.В. Неміш // Інноваційна економіка. – №5. – 2014. – С. 311-319;
6. Гончарук Н.В. Фондовіддача як показник рівня використання ОВФ і її вплив на ефективність виробництва // Экономика. Финансы. Управление. – 2012;
7. Оцінювання ефективності використання основних виробничих фондів / Г.А. Семенов, О.Ф. Плаксюк // Держава та регіони. Серія. Економіка та підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 188-190;
8. Цал-Цалко Ю.С. Проблеми оцінки стану та ефективності використання основних засобів підприємства / Ю.С. Цал-Цалко // Вісник ЖПІ. – 2012. – № 15 – С. 162.